

ІДЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ (ПРОФІЛАКТИКИ, ПРЕВЕНЦІЇ) ТА БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ КРИЗЬ ПРИЗМУ ДУХОВНО-ЦІННІСНОЇ СКЛАДОВОЇ: РЕГІОНАЛІСТСЬКИЙ ТА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ АКЦЕНТ

IDEOLOGICAL ASPECTS OF COUNTERACTING (PREVENTING) AND COMBATING CRIMINALITY THROUGH THE PRISM OF SPIRITUALLY-VALUED COMPONENT: REGIONALISTIC AND STATEWIDE ACCENT

Кріцак І.В., к.ю.н., підполковник поліції,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування
Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті порушуються актуальні питання ідеологічних мотивів та основ кримінологічної і кримінально-правової протидії (профілактики, превенції) злочинності в аспекті подальшого розроблення та популяризації духовно-ціннісної концепції праворозуміння. Наголошується на особливій ролі такого попередження з соціально-духовних позицій та повсякденного досвіду в аспекті «фізичного та духовного здоров'я нації», «сучасних хвороб суспільства» у напрямку вироблення альтернативних засобів протидії. В такий спосіб актуалізується роль сучасної кримінології і, як результат, здобуття нею міждисциплінарного статусу з необхідністю її подальшого розроблення у руслі кримінології. Особлива роль у цих процесах покладається на заклади вищої освіти поліцейського профілю, поширення науки у всіх правоохоронних структурах. У цьому аспекті наголошується на «точковій» профілактиці і боротьбі зі злочинністю регіонального рівня, необхідності ідеологічної пропаганди попередження злочинності відповідно до знаменитої «теорії розбитих вікон» та подальшого акценту на виробленні альтернативних видів покарань на противагу силовій політиці боротьби зі злочинністю. Постійний моніторинг найрізноманітніших граней суспільного життя та досягнень науки тут здатен неабияк посприяти (йдеться про створення «кримінологічних моніторингових груп» так званих «кримінологічних політехнологів») у напрямку зближення теорії і практики. Трансформація кримінології з соціально-правової науки та навчальної дисципліни і набуття нею міждисциплінарного статусу завдяки використанню широкого спектру методів наукового дослідження (критичний підхід до соціальної дійсності, наукова оцінка ситуації, сміливі інноваційні ідеї) посилює її оптимізує функцію з перспективою створення науково-дослідницьких інноваційних центрів у практичних підрозділах правоохоронних структур (йдеться про збирання, накопичення, обробки і аналізу інформації, загальних позитивних та негативних проявів соціуму), що й сприятиме виробленню передових методик профілактики і боротьби зі злочинністю. Пріоритет морально-духовних цінностей в аспекті вироблення кримінологічної і кримінально-правової (профілактичної) політики та ідеології держави за принципом «загальні вимоги до всіх та індивідуальний підхід до кожного» задає ритм у досягненні цілей системи кримінального судочинства, ефективної взаємодії між церквою та правоохоронними структурами, постійного моніторингу стану злочинності та наукових досягнень у найрізноманітніших галузях, що формує якісно нову систему та ідеологічну парадигму політики відповідної протидії та боротьби.

Ключові слова: профілактика, злочинність, духовно-ціннісна складова, кримінологія, поліцейські та правоохоронні структури, міждисциплінарний статус, кримінально-правова та кримінологічна політика оптимізує функція кримінології, концепт «люди, гроші, умі».

The article raises topical issues of ideological motives and bases of criminological and criminal-legal counteraction (prophylaxis, prevention) of crime in the aspect of further development and popularization of spiritual-value concept of legal understanding. Emphasis is placed on the special role of such prevention from a socio-spiritual standpoint and daily experience in terms of «physical and spiritual health of the nation», «modern diseases of society» in the direction of developing alternative means of counteraction. In this way, the role of modern criminology is actualized and, as a result, its acquisition of interdisciplinary status with the need for its further development in the field of criminology. A special role in these processes is entrusted to higher education institutions of police profile, dissemination of science in all law enforcement agencies. In this aspect, the emphasis is on «point» prevention and fight against crime at the regional level, the need of ideological propaganda of crime prevention in accordance with the famous "broken window theory" and further emphasis on alternative punishments as opposed to violent crime policies. Continuous monitoring of various aspects of public life and scientific achievements can greatly contribute (the creation of "criminological monitoring groups" so-called «criminological political technologists») in the direction of convergence of theory and practice. Transformation of criminology from social and legal science and academic discipline and its acquisition of interdisciplinary status due to through the usage of a wide range of research methods (critical approach to social reality, scientific assessment of the situation, bold innovative ideas) strengthens its optimizing function with the prospect of creating research and innovation centers in practical divisions of law enforcement agencies (it is about the convergence of theory and practice through the collection, accumulation, processing and analysis of information, the general positive and negative manifestations of society), which will contribute to the development of advanced methods of prevention and combating crime. Priority of moral and spiritual values in terms of developing criminological and criminal law (preventive) policies and ideology of the state on the principle of «general requirements for all and individual approach to each» sets the rhythm in achieving the goals of the criminal justice system, effective cooperation between the church and law enforcement agencies, constant monitoring of crime and scientific achievements in various fields, which forms a qualitatively new system and ideological paradigm of the policy of appropriate counteraction and struggle.

Key words: prevention, crime, spiritual and value component, criminology, police and law enforcement agencies, interdisciplinary status, criminal law and criminological policy, optimizing function of criminology, concept of «people, money, minds».

*Лучше предупредить преступления, чем наказывать.
В этом главная цель всякого хорошего законодательства,
которое является искусством вести людей к возможно
большему счастью или к возможно меньшему несчастью,
если говорить об общем итоге добра и зла в жизни.*

Чезаре Беккариа

Актуальність розроблення наукової проблеми. Стратегія розвитку і поширеності злочинності уже не одні віки свідчить, що краще злочин попередити, аніж боротись із його наслідками. Тобто, світ обирає стратегію профілактики (превенції), а не боротьби. Наприклад, Китай, усвідомивши,

що хвороби рано чи пізно наздоганяють людину, веде ідеологічну пропаганду 15-хвилинної ранкової зарядки з метою фізичного та духовного здоров'я нації і попередження багатьох недуг (до речі у рейтингу країн світу за рівнем науково-дослідницької активності Китай займає

перше місце у світі) [1]. Так і суспільство має вади і властивість «хворіти». Звідси, виникає необхідність у виробленні адекватних засобів усунення таких хвороб. У цьому відношенні найбільших успіхів досягла кримінологія. Сьогодні вона знаходиться на піку своєї слави, особливо в зарубіжних країнах, попри тотальне закриття її викладання у юридичних та правоохоронних (поліцейських) закладах вищої освіти, адже це одна з небагатьох наук, яка говорить правду, відкриває очі на багато речей, соціальних процесів, які підтримують існування соціуму та становлять реальну загрозу загиненню людської цивілізації.

З огляду на означені позиції, неабияке значення має вироблення кримінологічної та кримінально-правової політики держави щодо попередження, боротьби та управління процесами злочинності відповідно до сучасних глобалізаційних викликів та умов, у яких живемо. У цих процесах неабияку роль відіграє «точкова» боротьба зі злочинністю на регіональному рівні. На особливу увагу заслуговує вироблення ідеологічної пропаганди попередження злочинності відповідно до знаменитої «теорії розбитих вікон», духовно-ціннісної концепції праворозуміння, а також відповідно до нового напрямку – криміно-теології, що й задає ритм подальших наукових праць на полі кримінологічної науки, яка, попри свою молодість, можна сказати з упевненістю, є «матір'ю» наук і навчальних дисциплін кримінально-правового циклу. Вироблення якісного законодавства розпочинається з теоретичного обґрунтування проблеми, врахування факторів, умов злочинності, позитивних і негативних тенденцій соціуму, що згодом стане хорощим «тренувальним майданчиком» і загальним дослідницьким матеріалом вироблення та вдосконалення кримінально-правового законодавства.

Викладення основного матеріалу. Як відомо, світ у XXI столітті йде шляхом розроблення альтернативних видів покарань як антипод силової політики боротьби зі злочинністю. А для цього слід здійснювати постійний моніторинг важливих процесів життєвої практики, щоденно перечитуючи велику кількість наукових статей, з необхідністю бачення тенденцій розвитку сучасних соціальних процесів. Читати не те, що написано чорним, а білим, щоб застерегти людство від падіння та продовжити його життєвий устрій. Ми проживаємо в апокаліптичній епосі. За словами Ф. Фукуями, світ знаходиться на грані катастрофи, якщо не прагнути всесторонньо боротись зі злом. Так, поширення у світі ліберальної демократії західного зразка свідчить про кінцеву точку соціокультурної еволюції людства [2]. Сьогодні з упевненістю можна сказати, що кримінологічна наука відбулася, вона залучає дедалі більше науковців широкого профілю і зазнає неабиякої популярності у багатьох державах. Однак варто пам'ятати, що вона залежить від професіоналів-винахідників, вчених-кримінологів, яких на загальнодержавному рівні не так вже й багато. На особливу увагу у цьому спектрі заслуговує створення відповідних кримінологічних моніторингових груп із кращих фахівців, які залучалися б на регіональному рівні в якості відповідних «кримінологічних політехнологів», щоб дати кримінологічну оцінку подіям і явищам, які відбуваються у соціумі, запропонувати ефективні методики профілактики злочинності. У цьому аспекті заслуговує своєї практичної реалізації канадська модель SAPO (сканування, аналіз, реагування та оцінка). Побувавши на місцях та ознайомившись із особливостями регіонального управління, можна дати широкий спектр необхідних рекомендацій [3–6].

Подібно професії адвоката, психолога, кримінологічна спеціалізація невдовзі може знаходитись на піку своєї слави і буде особливо популярною серед політикуму, представників бізнесу, щоб застерегти від прорахунків, протиправних зазіхань, протистоянь, адже вона є найбільш узагальнюючою і включає у себе знання з найрізноманітніших галузей і сфер людської діяльності. Скрізь,

де говориться про добро і зло, про негативні та позитивні тенденції соціуму, кримінологічна наука має свою зацікавленість. Безпосереднім мистецтвом на цьому поприщі є вести людей шляхом істинності. Існує безліч перспективних шляхів у науці. З позицій теорії права і держави назвемо лише основні з них: ліберальний, де права людини закладаються в основу наукових досліджень (діючи за принципом «право – це дай, а свобода не мішай»); позитивістський, де відстоюються інтереси законників («Закон є закон», «Закон суворий, але це закон», «Суддя – це закон, що говорить»); і з наших переконань, духовно-ціннісна концепція праворозуміння, яка найкраще проявляється у постулатах «істинна свобода – свобода від гріха», «пий, душа, їж і веселися, але не гріши». Безперечно, нами буде запропонований новий науковий шлях, який ще далеко не досліджений у кримінологічній науці та юриспруденції загалом. Здійснені лише окремі спроби таких напрацювань, де основою є «вільна воля в концепті непогрішимості» чи ризиків «свободи», як найбільшої цінності людини, яка у праві сама обирати власний життєвий шлях в аспекті вседозволеності поведінкових проявів. Сьогодні багато говориться про взаємодію права і релігії, відносин церкви і держави, а тому сама назва розроблюваної нами концепції та запропонований шлях дає можливість стартувати напрацюваннями з теології як пізнання високих смислів Бога-Слова і теософії «божественної та людської мудрості» з подальшою адаптацією накопичених знань співмірності добра і зла у криміно-теології як перспективному напрямку наукових досліджень XXI століття.

Кримінологія як профілактична наука у закладах вищої освіти юридичного профілю. Кримінологія є однією з основних профільних дисциплін у закладах вищої освіти юридичного профілю. Її вивчення – необхідна передумова професійного становлення майбутніх юристів. Специфіка та відмінність кримінології від інших юридичних дисциплін полягає в тому, що вона є соціально-правовою наукою, тісно пов'язаною з соціологією та правом і спрямована на попередження злочинів з подальшою успішною перспективою їхнього розкриття та розслідування. Головною практичною метою цієї дисципліни є не лише передання суми знань, а й навчання основ професійної діяльності, що включає передусім вміння застосовувати отримані знання у практичній площині, розроблення та реалізації різноманітних заходів на протидію злочинності [7, с. 72]. Отже, найкращим засобом протидії злочинності є її профілактика, яка ґрунтується на поглиблених постійних наукових дослідженнях з відповідною фінансовою підтримкою держави. У цьому контексті пригадується стародавня китайська мудрість: «Чому загинули дракони? Тому що у них голова не відповідала розміру тіла і вони не могли пристосуватися до змін природи їх існування» [8, с. 144].

Функції кримінології. Реалізація концептуальної функції відкриває шляхи та можливості образного мислення кримінолога, що зближує його з художником. Різниця полягає лише в тому, що художник малює пензлем свій образ-картину, а кримінолог – моделює образ-концепцію. Той та інший усвідомлено чи неусвідомлено (інтуїтивно) створює цілісну концепцію, яка виражає світовідчуття автора, «інтелектуально-емоційний сплав унікальної творчої особистості» [9].

Сутність оптимізуючої функції кримінології полягає у розробленні положень, пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення превентивних заходів та методик їх застосування. Саме тут, у практичній площині, інтегруються синергії науки та практичного управління, які фокусується у цілі, завдання протидії злочинності. Перспективне мислення, використання проблемного методу, критичний підхід до наукових оцінок, сміливі інноваційні ідеї – всі ці якісні ознаки характеризують сутність функції, що оптимізує [10, с. 21]. Концептуалізація кримінології

у напрямку розроблення духовно-ціннісного шляху наукових досліджень відкриває нові смисли, образи і значення, а головне – можливості вченого, який горить ідеєю Бога, релігії, теології. Широта мислення та кругозір юриста неодмінно спрямовуватимуться у бік беззаперечних істин, цим самим інтуїтивно збагачуватиметься цілісність концепції, суть якої – об'єднання найрізноманітніших раціональних знань у кримінологічну галузь. Недоліком її є відірваність від практики, а тому існує необхідність створення на регіональному рівні науково-дослідницьких центрів з вивчення проблем злочинності. Сучасна кримінологічна та й будь-яка наука повинна ґрунтуватися на принципі «Найкращою протидією є профілактика». З іншого боку, неабияку роль відіграє відхід від закореніlosti поглядів, що може задати справжній ритм науки, визначить її прогресивність та інноваційність розвитку. Все, що не пристосовується, піддається загибелі, однак найбільший успіх приходить, коли пливемо проти течії. Природа також нас вчить як важливо пристосовувати та протистояти, щоб вижити. Життя в умовах війни є найціннішим даром.

Гостра актуальність протидії новітнім загрозам і викликам, постійна трансформація суспільних відносин, вироблення політики попередження та боротьби зі злочинністю є щоденним завданням науковця з очікуваннями, що кожен новий день принесе наукові відкриття та винаходи. Формування цілісності організаційної структури державного апарату, адекватне реагування на виклики і загрози суспільства, вироблення стратегічних напрямів протидії злочинності, пріоритетність сектору державної безпеки є завданнями сьогодення щодо формування кримінологічної та кримінально-правової (профілактичної) політик злочинності як соціокультурного феномену. Транснаціональний статус злочинності задає новий ритм та спонукає до винаходів, створення ефективної моделі профілактичної (превентивної) політики держави. Формування системи протидії злочинності об'єднує в собі зусилля найрізноманітніших галузей, структур кіберпростору, силових відомств, ідеологічної пропаганди. Створення цілісної концепції протидії злочинності є пріоритетом щодо захисту державних інтересів як всередині держави, так і на міжнародному рівні.

Щодо кримінологічних смислів кримінального права професор А. А. Піонтковський наголошує: «Під наукою кримінального права розуміється наука, що займається вивченням злочинної діяльності, розкриттям природних законів, що зумовлюють собою цю діяльність, і вивченням та встановленням засобів та способів боротьби з цією діяльністю» [11, с. 6]. «Кримінальне право у його суворо юридичній окресленості не лише втрачає характер науки в істинному значенні цього терміну, а й у цьому вигляді неспроможне виконати всебічно навіть тих завдань, які вважають необхідними самі прибічники його суворо юридичного характеру, а тим більше завдань більш обширних» [12, с. 33]. Блок кримінально-правових дисциплін потребує серйозних нормативних напрацювань. А де ж тоді взяти джерельну базу, матеріал для великої будівлі кримінально-правового блоку? Кожний вчений розуміє як важливо бути першопрохідцем і розробити нову проблему, а вже критикувати, вибирати раціональне зерно із всього сказаного – справа часу, можливостей, бажання... Кримінальне право у його строго структурно-юридичному розумінні без підкріплення кримінологією втрачає свій істинний сенс і справжнє значення і не в силах виконати більш серйозних завдань, які на нього покладаються. Відхід від суворого юридичного позитивізму і налаштуваність на вирішення широкого кола завдань є запорукою успіху. Кримінологи в аспекті вивчення кримінально-правової проблематики є першопрохідцями, своєрідними розвідниками, пошуківцями навчально-наукового матеріалу, який вже згодом, за можливості, буде винесений на розгляд означеної галузевої приналежності.

Щодо особливостей кримінального права та кримінології в історичній ретроспективі та сучасному етапі формування політики боротьби зі злочинністю. Наукова позиція, що термін «кримінологія» вживався у вузькому сенсі, М. П. Чубинський вважав, що він «незручний як родовий, адже використовується як видовий» [13, с. 51]. Вчений вважав більш адекватним інший термін – «наука кримінального права», хоча, на його думку, і він не був точним (хоча б тому, що теж вживався як видовий), але в ньому, однак, на відміну від «кримінальної етіології» та «кримінальної політики», був яскраво виражений юридичний елемент. Однак така позиція все ж не завадила йому самому назвати «розширену науку» «видовим» терміном – кримінальна політика. Саме так він назвав свою працю, що стала історичною – «Нариси кримінальної політики» (1905 р.), по суті, унікальний історичний портрет розширеної науки про кримінал та протидію йому [10, с. 17–18]. Як бачимо, необхідність розроблення кримінальної та кримінологічної політики крізь роки не згасає, а навпаки актуалізується, модернізується. Етіологія назви задає нові смисли «розширеності науки» в сучасних умовах, тим самим створюючи унікальний науковий образ кримінології у вказаному аспекті. Назва кафедри Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Кафедра політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права» є яскравим свідченням успішного функціонування наукової школи «кримінологічної політики» на загальнодержавному рівні під керівництвом знаного професора П. Л. Фріса.

Кримінально-правові аспекти протидії злочинності: правоохоронний аспект. Шляхи подолання злочинності вбачаються насамперед у вдосконаленні кримінально-процесуального законодавства та інших нормативних актів за напрямком оптимізації механізму взаємодії слідчих та оперативних працівників для вирішення загальних завдань, а крім того, в удосконаленні системи обліку результатів роботи відповідних служб та критеріїв їх оцінки. Щодо останнього, то сьогодні для виміру ефективності слідчої та оперативно-розшукової роботи використовуються показники динаміки стану злочинності та розкриття злочинів. Проте тривалий час вони залишаються недосконалими й не відповідають існуючим потребам боротьби зі злочинністю. Незважаючи на те, що у визначенні завершальної стадії розкриття існують різні думки, безперечним залишається той факт, що остаточна оцінка роботи оперативних та слідчих підрозділів повинна здійснюватися за єдиним кінцевим результатом їхньої діяльності – вирішенням завдань кримінального судочинства (що не виключає проміжні оперативні показники для попередньої оцінки). Такий підхід, коли всі органи, що беруть участь у розкритті злочинів за принципом «загальні цілі системи кримінального судочинства забезпечуються засобами, що, своєю чергою, є цілями її підсистем», будуть спрямовані на кінцеві результати, дозволить значно підвищити ефективність взаємодії між ними. Це питання є зараз першочерговим, набуває загальнодержавного значення, оскільки стосується майже всіх сторін діяльності правоохоронних органів і, головним чином, пов'язане з критеріями та показниками ефективності боротьби зі злочинністю, які ще далекі від досконалості. Такий стан багато в чому пояснюється відсутністю у відомствах, що ведуть боротьбу зі злочинністю, науково обґрунтованої системи оцінки стану злочинності та розкриття злочинів. Остання має представляти собою принципово нову систему збору, накопичення, обробки й аналізу даних кримінальної статистики [14, с. 253–254].

Не менш важливою у кримінологічній та кримінально-правовій протидії є правоохоронна сфера, адже лівова частка такої боротьби припадає на неї. Водночас сьогодні не можна недооцінювати взаємодію з населенням, формування атмосфери релігійності та високої духовності

регіону, загальнодержавної та регіональної ідеологій, дотримання чистоти міста, які особливим чином відображаються на процесах управління злочинністю. Вдосконалення кримінально-правового, процесуального законодавства, постійні винаходи у науці сприяють прийняттю нових нормативно-правових актів на якісно іншому рівні, оптимізуючи при цьому механізм взаємодії з населенням, правоохоронними структурами, що загалом підсилює процеси профілактики злочинності, удосконалює та формує загальну політику держави у правоохоронній сфері. Як бачимо, результати обліку статистичної звітності злочинності не дають необхідних результатів, тому, в умовах сьогодення, правоохоронні структури масово відмовляються від таких показників, хоча в реальності гонитва за ними безперечно існує. Головним пріоритетом є служіння, довіра як найвищий показник та оцінка населення. Хоча вимір ефективності «правоохорони» не завжди свідчить про значні успіхи і результати, адже злочинність – це комплексне явище і головною завадою на цьому шляху є корупція.

Серед основних напрямів профілактики злочинності на сучасному етапі можна виокремити:

Протидія транснаціональній організованій злочинності в аспекті профілактики. З огляду на гостроту та актуальність питання протидії новітнім загрозам і викликам, так само і організованій злочинності, яка постійно трансформується, у стратегічній перспективі особливої уваги набуває проблематика адекватного формування організаційної та функціональної структури державного сектора безпеки, який на сьогодні не завжди відповідає поставленим перед ним завданням. Настала необхідність у новому підході щодо питання протидії транснаціональній організованій злочинності, коли у процесі створення ефективної спеціальної організаційно-функціональної системи протидії транснаціональній організованій злочинності потрібно формувати відносини та об'єднувати зусилля різних силових відомств. У питанні створення такої системи повинні бути зацікавлені й розвідувальні органи, які мають функції щодо захисту державних інтересів, як за кордоном, так і всередині держави [15, с. 245].

Теорія законодавчої злочинності у руслі сучасних глобалізаційних процесів. Відповідно до кримінологічного визначення злочину слід розрізняти злочинний закон у юридичному та у кримінологічному сенсі слова. Ці явища співвідносяться як частина і ціле. Теорія законодавчої злочинності – найважливіший компонент кримінології закону. Вона відіграє особливу роль у розвитку політичної кримінології розроблення проблем злочинності політики та цікава як для теоретиків права, так і кримінологів. У практичній площині теорія законодавчої злочинності вже вплинула на теорію та практику кримінологічної експертизи законодавчих актів. Вона дає поштовх розвитку міжнародного кримінального права та відповідним чином – міжнародного судоустрою [16, с. 16]. Зневажливе ставлення до кримінального права через прийняття злочинних законів являє собою безперечне зло для людини, суспільства, держави. Розвиваючи теорію законодавчої злочинності в політичній кримінології, є усі підстави стверджувати про злочинність нинішньої державної політики. Проведення кримінологічної експертизи нормативно-правових актів відображає практичну сторону вирішення вказаної проблеми.

Протидія злочинності на засадах концепту «люди, гроші, умі». Цікавим видається досвід не лише західних, а й власне мусульманських країн, зокрема безумовного лідера світового сунізму – Королівства Саудівська Аравія. Так, вироблена до сьогоднішнього часу стратегія саудівської влади щодо протидії тероризму включає три складові: «люди, гроші, умі». «Люди» – це виявлення, арешт та засудження терористів, розгром їхніх структур. «Гроші» – це заходи щодо посилення контролю над фінан-

совими потоками, що пливають до терористів та екстремістів різними каналами, включаючи перевезення коштів кур'єрами. Боротьба «за умі» є, на думку саудівської влади, найскладнішою складовою контртерористичної стратегії та потребує тривалого часу [17, с. 111]. Як свідчить сучасний досвід, мусульманські країни досягли суттєвого успіху у відстоюванні традиційно-релігійних цінностей, протистоянні гріховним основам прав людини, аніж західні. Стратегія Саудівської Аравії «Люди, гроші, умі» може взятись на озброєння в аспекті, що без входження у маси, не пройшовши життєвий шлях і професійні сходинки із низин, ніколи так і не зрозумієш висот державного управління. Усвідомлюючи те, що є щось набагато вище, ніж матеріальні цінності, боротьба за умі є найбільшим пріоритетом і багатством повсякчасного світу.

Отже, динаміка показників стану злочинності тривалий час залишається недосконалою та не відповідає існуючим потребам і запитам населення. Кінцева оцінка профілактики та боротьби зі злочинністю – ефективна робота правоохоронних структур та державних органів у взаємодії з громадськістю, що неодмінно пов'язана з виробленням кримінологічної (профілактичної) та кримінально-правової політики держави, направленої на виконання завдань кримінального судочинства. Взаємодія усіх державних органів у боротьбі зі злочинністю за принципом «загальні вимоги до всіх та індивідуальний підхід до кожного» задає ритм визначення цілей системи кримінального судочинства відповідними засобами реагування. Залежно від умов та критичності загроз суспільства, санкції статей можуть коригуватися, в окремих випадках може йтися про смертну кару за відповідні злочини, якщо існує відповідна загроза існування держави, підризу її соціальної безпеки чи всезагального зубожіння.

Налаштованість на результат покаяння, а не залякування дає підстави розмірковувати, що у XXI столітті краще витратити кошти на побудову тюрем, аніж страта, що загалом підвищить необхідність ефективної взаємодії між церквою та правоохоронними структурами в установленні виконання покарань. Загальносвітовий та загальнодержавний підхід мають бути зваженими. Критерії та показники ефективності профілактики та боротьби сьогодні далекі від досконалості. Такий стан пояснюється відсутністю науково обґрунтованої системи протидії, оцінки, аналізу, моніторингу стану злочинності. Тому доцільно говорити про вироблення якісно нової системи політики протидії злочинності з урахуванням всього виробленого та накопиченого. Робота згадуваних нами науково-дослідницьких центрів, діяльність яких полягатиме у збиранні, накопиченні, обробці й аналізі інформації злочинності та її проявів в Україні та світі, передбачає пошук передових методик такої боротьби, проведення лекцій і тренінгів на високому науково-практичному рівні.

Висновки. Кримінологічний зріз духовно-культурних цінностей здатен суттєво допомогти у виробленні стратегічних напрямів протидії злочинності. Йдеться про формування «концепції цілісності протидії злочинності» з подальшим розглядом кримінології як феномену соціокультурної дійсності. Релігійна сфера, висока духовність регіону формує загальнодержавну ідеологію чистоти помислів, що відображається на зовнішній прибраності, впорядкованості та загалом стимулює процеси управління злочинністю з метою вироблення нормативно-правової бази суспільства на якісно новому рівні. В такий спосіб оптимізуються процеси взаємодії правоохоронних органів, міжнародних структур та соціальних інституцій з населенням у напрямку профілактики. Серед особливих аспектів такої попереджувальної протидії та боротьби є законодавча злочинність (злочинний закон). З іншого боку, неабияк актуальним є концепт «Люди, Гроші, Умі»,

де «Люди» допомагають виявляти негативні та злочинні процеси соціуму, засуджують і всіляко протидіють злочинним структурам; «Гроші» – означають посилення контролю над фінансовими потоками держави, що сприяє загальному її благополуччю; «Уми» – найцінніша складова суспільства, інтелектуальна еліта нації, що допомагає виробляти подальші стратегії протидії та боротьби зі

злочинністю, пропагує такі морально-духовні категорії, як добро, совість, справедливість. В аспекті відстоювання традиційно-релігійних цінностей протидія за наведеною формулою може бути використана як ідея об'єднання сучасного соціуму за ключовою ознакою професійних якостей та духовності, що сприятиме ефективності державного управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рейтинг стран мира по уровню научно-исследовательской активности. *Гуманитарный портал: Исследования. Центр гуманитарных технологий*, 2006–2022 (последняя редакция: 09.03.2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/scientific-and-technical-activity>
2. Конец истории и последний человек. *Википедия*. URL: <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%>
3. Голубош В. В., Кіцелюк В. М., Бондюк А. Ф., Кріцак І. В. Державна кадрова політика України та її вплив на формування кадрової політики поліцейського відомства кризь призму освітніх процесів. *Наше Право*. 2020. № 02. С. 88–98.
4. Голубош В. В., Кіцелюк В. М., Бондюк А. Ф., Кріцак І. В. Теорія розбитих вікон і модель САРО: важливі аспекти впровадження у поліцейську діяльність. *Науково-практичний журнал МВС України «Бюлетень з обміну досвідом роботи»* № 226/2021 т. С. 118–132, інв. 59 т.
5. Голубош В. В., Кіцелюк В. М., Бондюк А. Ф. Нормативно-правове регулювання боротьби зі злочинністю у 20-30-х рр. ХХ ст. в руслі сучасних ідеологічних процесів: історичний досвід для України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України* : збірник наукових статей. Випуск 53. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2020. С. 74–87.
6. Безпалько С. В., Шатрава С. О., Тимчишин А. М., Джафарова О. В., Кріцак І. В. Особливості безпечного середовища Івано-Франківської області та вироблення стратегічної політики боротьби зі злочинністю на регіональному рівні: духовно-ціннісні аспекти проблеми та конкретні кроки щодо втілення кримінологічних напрацювань на практиці. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 1(26). С. 116–153.
7. Семенюк Р. А. Методика проведения семинарских и практических занятий по дисциплине «криминология». *Вестник учебного отдела Барнаульского юридического института МВД России*. 2010. № 16. С. 72–76.
8. Цимбалюк В. С. Кримінологічний аспект стратегії формування та розвитку електронного банкінгу. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. Вип. 15. С. 135–144.
9. Художественно-концептуальная функция. URL: <http://libsib.ru/estetika/iskusstvo-kak-sotsialnoe-yavlenie/chudozhestvenno-kontseptualnaya-funktsiya>
10. Горшенков Г. Н. Триединство криминологии в борьбе противоположностей. *Криминология: вчера, сегодня, завтра*. 2015. № 1 (36). С. 16–25.
11. Пионтковский А. А. Наука уголовного права. Ярославль : Типо-Литография Э. Г. Фальк, 1895.
12. Чубинский М. П. Очерки уголовной политики: понятие, история и основные проблемы уголовной политики как составного элемента науки уголовного права / Сост. и вступ. статья В. С. Овчинского, А. В. Фёдорова. М. : ИНФРА-М., 2008.
13. Чубинский М. П. Наука уголовного права и её составляющие элементы. *Из журнала Министерства юстиции* (сентябрь 1902 г.). СПб. : Сенатская типография, 1902.
14. Тітуніна К. В. Проблеми взаємодії та оперативно-розшукового забезпечення розслідування комп'ютерних злочинів, які вчинені з використанням мережі Інтернет, як окремий аспект кримінологічної безпеки. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. Вип. 22. С. 247–257.
15. Гавловський В. Д., Бутузов В. М. Протидія організованій злочинності у сфері інформаційних технологій як окремий аспект кримінологічної безпеки. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. Вип. 22. С. 236–246.
16. Шестаков Д. А. Преступный закон как парадокс криминологии закона. *Криминология: вчера, сегодня, завтра*. 2011. № 1(20). С. 16–29.
17. Добаев А. П. «Новый терроризм» в мире и на Северном Кавказе: основные черты, практика, опыт противодействия. *Исламоведение*. 2010. № 1. С. 107–113.